

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:1992/2 (Siyasî Parti-Kapatma)

Karar Sayısı:1994/1

Karar Günü:10.2.1994

R.G. Tarih-Sayı:10.04.1994-21901

DAVACI : Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı

DAVALI : Yeşiller Partisi

DAVANIN KONUSU : Anayasa Mahkemesi'nin 15.10.1991 gün ve Esas 1991/5, Karar 1991/6 sayılı ihtar kararının Parti'ye tebliğinden başlayarak yasal süresi içinde, 2820 sayılı Siyasî Partiler Yasası'nın 73. ve 74. maddelerindeki yükümlülüğü, gerçeği yansıtır ve eksiksiz biçimde yerine getirmeyen Yeşiller Partisi'nin aynı Yasa'nın 104. maddesi gereğince kapatılmasına karar verilmesi istemidir.

I- İDDİANAME

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 7.12.1992 günlü, SP.24.Hz.1991/83 sayılı iddianamesinde aynen:

"A- Konuya İlişkin Yasal Düzenleme

2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun 73/3 maddesi, "parti merkezi ve bağlı ilçeleri de kapsamak üzere iller teşkilatı her bütçe yılını izleyen Nisan ayı sonuna kadar, bir evvelki yıla ait uygulama sonuçlarını gösteren kesinhesaplarını hazırlarlar. İller teşkilatından gönderilenler ve parti merkezine ait olan kesinhesaplar, Merkez Karar ve Yönetim Kurulunca incelenerek karara bağlanır ve birleştirilirler", 74. maddesi "... karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesinhesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesinhesaplarının onaylı bir örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesi'ne ve bilgi için Cumhuriyet Başsavcılığı'na vermek zorundadırlar." hükmünü içermektedir.

Aynı Yasa'nın 104. maddesinde, "Bir siyasî Parti'nin, bu Kanun'un dördüncü kısmında yer alan maddeler hükümleri dışında kalan emredici hükümleriyle diğer kanunların siyasî partilerle ilgili emredici hükümlerine aykırılık halinde bulunması sebebiyle, o parti aleyhine Anayasa Mahkemesi'ne Cumhuriyet Başsavcılığı'nca resen yazı ile başvurulur.

Anayasa Mahkemesi, söz konusu hükümlere aykırılık görürse bu aykırılığın giderilmesi için ilgili siyasî parti hakkında ihtar kararı verir. Bu karar, o siyasî Parti Genel Başkanlığı'na yazılı olarak bildirilir. Bu yazının tebliği tarihinden itibaren altı ay içinde aykırılık giderilmediği takdirde, Cumhuriyet Başsavcısı Anayasa Mahkemesi'ne bu siyasî partinin kapatılması için resen dava açar." hükmüne yer verilmiştir.

B- Olayın Gelişimi ve İstem Gerekçesi

b) Sözü edilen örgütlerin hesaplarını da kapsayacak biçimde düzenlenmesi gereken birleşik kesinhesabı,

c) Anayasa Mahkemesi'ne verilen iki ayrı içerikli genel merkez kesinhesabından birinde gelirler 2.339.700.- TL., giderler 2.260.576.-TL. ve 1989 yılına devreden nakit mevcudunun 79.124.- lira gösterilmesine karşın, diğerinde genel merkez gelir ve giderlerinin birbirine denk

Esas Sayısı:1992/2 (Siyasî Parti-Kapatma)

Karar Sayısı:1994/1

biçimde 2.160.731.-TL. olduğunun ve gelecek yıla devreden nakit mevcudu bulunmadığının bildirilmesi karşısında, gerçek durumu gösteren genel merkez hesabını,

d) Genel Merkez ile iller örgütü hesaplarının birleştirilerek kabulüne ilişkin, Parti'nin yetkili organınca alınması gereken kararı,

vermediği" anlaşılmıştır.

Yasa'ya aykırılığı, tanınan sürelerle rağmen gidermeyen davalı siyasî partiye, 2820 sayılı Yasa'nın 104. maddesi gereğince ihtar kararı verilmesi için Cumhuriyet Başsavcılığımızca yapılan başvuru üzerine Yüksek Mahkemenizce verilen 15.10.1991 gün ve E.1991/5 (S.P.İhtar), K. 1991/6 sayılı ihtar kararı, parti adına tebligatı almaya yetkili Merkez Yönetim Kurulu üyesi Ertuğrul Şenoğlu imzasına 19.2.1992 tarihinde tebliğ edildiği halde altı aylık yasal süre içinde Yasa'ya aykırılık giderilmemiştir.

Malî denetiminin düzenli bir biçimde yapılmasına olanak sağlamak durumunda olan davalı Siyasî Parti'nin, Yasa'nın buyurucu hükümlerine uymadığı saptanmıştır.

Sonuç :

Yukarıda açıklanan nedenlerle, 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun 73. ve 74. maddeleri buyurucu hükümlerine ve Yüce Mahkemenizin 15.10.1991 gün, E.1991/5 (Siyasî Parti-İhtar) ve K.1991/6 sayılı kararına rağmen 1988 yılı kesinhesabını Yasa'ya uygun bir biçimde düzenleyerek vermeyen davalı siyasî Parti'nin anılan Yasa'nın 104. maddesi uyarınca kapatılmasına karar verilmesini arz ve talep ederim" denilmiştir.

II- DAVALI PARTİNİN ÖN SAVUNMASI

Yeşiller Partisi'nin 17.2.1993 günlü ön savunmasında ise aynen :

"Hukukun üstünlüğüne inanan Yeşiller Partisi, 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun 73. ve 74. maddelerindeki yükümlülüğünü, Yüksek Mahkemenizin 15.10.1991 gün ve E.1991/6 sayılı ihtar kararının tebliğinden itibaren Tüzüğümüzün ve Siyasî Partiler Yasası'nın ona verdiği yetkiler dahilinde eksiksiz yerine getirmiştir.

1- 15.10.1991 tarihli ihtar kararınızın tebliğinden tam bir gün sonra, 16.10.1991 tarih 1/10/Pİ sayılı ve Genel Başkan seçildikten tam bir (1) ay sonra bütün il ve ilçelerden 1990, 1991 ve daha önceki yıllarda varsa eksik kesinhesapları yollamaları yönünde yazışma yapılmıştır.

2- Kesinhesapların bir iki ilçenin ısrarlı yollanması veya eksik yollaması üzerine 9.12.1991 tarih 2/12/Pİ sayılı yazışmayla il ve ilçeler tekrar uyarılmış, Malî Sorumlu Suat Pınar'ın 26.12.1992 tarihli tafsilatlı ve ayrıntılı açıklamasına da cevap alınamamıştır. İl ve İlçe yetkilileri ne istifa etmiş ne de gelir-gider hesaplarını yollamışlardır. İstifa eden Fethiye ilçesi dışındadır.

3- Gelmeyen hesapların eski Genel Başkan'ın dosyalarının arasında olacağı düşüncesiyle 6.3.1992 tarih 18/3/Pi sayılı yazıyla hem genel Başkana hem de yollamamakta ısrar eden bütün il ve ilçelere APS olarak tekrar uyarı yapılmıştır. Gerekli yanıt alınmamıştır.

4- Sayın Anayasa Mahkemesi Başkanlığı, bir partinin kongrede onaylanmış tüzüğü, kongrelerce ibra edilmiş eski yönetimlerin tekrar Büyük Kongre tarafından suçlanabileceğini düşünüyorum. Ülkemizin saygı ve hukukun üstünlüğünü ilke edinmiş Cumhuriyet Savcılarının

Esas Sayısı:1992/2 (Siyasî Parti-Kapatma)
Karar Sayısı:1994/1

suçlamalarını ne kadar haklı buluyorsam kendi çabalarımın ve yönetim kademesindeki son seçimle gelmiş partili arkadaşlarımın çabalarını da o kadar saygın yerinde ve titizlikle son ana kadar yerine getirdiğine inanıyorum.

Eski yönetimler tarafından adresleri bile yazışmayla tesbit edilmemiş kayıtları yapılmamış il ve ilçelerin yerlerinin tesbitinin bile ne kadar zaman aldığı takdir edersiniz. Sorumluluğumuzun idraki ile MYK'nu Parti Tüzüğüümüzün Md. 10 "Yılda en az iki kez olağan toplantı" hükmüyle, 26.6.1992 tarihinde ikinci toplantıyı bütün bu olumsuzlukları tartışmak üzere Bursa'da toplantıya çağırdım. Yine madde 10 gereğince o anki mevcut salt çoğunlukla üç (3) kişiden oluşan Malî Komisyon kurulması kararı alınmıştır. Bütün il ve ilçelerle ellerindeki adres ve imkanlarla telefon ve giderek incelemeye çalışan Malî Komisyon sonunda kanunî hakları olan "İstifa"yı Genel Başkan'a vermişler ve istifa tarafımızdan kabul edilmiştir. Gerekçe olarak "Hukuki sorumluluğu büyük olan bu vazifeyi istesek de yerine getiremeyebiliriz. Çünkü karşımızda duyarsız kalan il ve ilçelerle adresleri tesbit edilemeyen ilçeler bulunmaktadır."

Malî işlerden sorumlu Suat Pınar Noterlik kanalıyla istifasını yollamıştır. (45518 sayı 9 Aralık 1992) Kadıköy İkinci Noterliğinden 17 Aralık 1992 tarih ve 57513 sayılı yazıyla istifasının kabulünün yanında varsa eski ve yeni bütün evrakların iki imzalı tutanakla Genel Başkanlığa iletilmesi istenmiş, cevap verilmemiş, evraklar teslim edilmemiştir. Suat Pınar Malî İşlerden sorumlu olduğu dönemde eski yönetimin kendilerine gerekli evrakları resmi olarak verilmediği gerekçesiyle, ilk seçildiği tarihte Noterden protesto çektiğini bildirmiştir.

Bunun üzerine Parti'nin hesaplarını mesleki intizam içinde yapması için ücretli olarak eski yönetimler tarafından çalıştırılan Muhasebeci 1965 doğumlu Kenan Ak'a durumun aciliyeti nedeniyle 24 Aralık 1992 tarih 60194 sayılı noterlik yazısıyla elindeki ve bu güne kadar gelen, gelir-gider hesaplarını, derhal ve acilen Anayasa Mahkemesi'ne verebilmesi için yetki verilmiştir.

Sayın Anayasa Mahkemesi Başkanlığı,

Seçtiğim günden bu güne kadar, olağan ve iki olağanüstü kongrelerde ibra edilmiş eski başkan ve MYK üyelerinden, 30.1.1993 son MYK toplantısına kadar, MYK'na, bana ve Ankara irtibat bürosuna gerekli evraklar verilmemiş ve gerekli açıklama yapılmamıştır.

Hukukun üstünlüğüne inanan yönetimimiz, gerekli bütün çabalara ve bütün maddi zorluklara rağmen vazifesini yerine getirmiş olmanın huzuruyla bu cevabi yazıyı yolluyorum. Savunmanın mantığı bu yolladığım üç sayfanın içindedir.

30.1.1993 tarihinde toplanan MYK 2. olağan kongre kararı almıştır. Kongre kararının yanında gelir-gider hesaplarını yollamayan il ve ilçelerin MYK ile ilişkisinin kesilmesinin kararını alarak bir anlamda o ilçeleri "fesh" etmiştir. SPY'nın verdiği yetkiye dayanarak il ve ilçeler hakkında suç duyurusu yapılmıştır.

Sayın Anayasa Mahkemesi Başkanlığı, Türkiye Cumhuriyeti'nin yetkili mercileri tarafından ve yerel savcılıklardan ve il ve ilçe seçim kurullarından fesih edilen ilçelerden adresleri ve neden gelir-gider hesaplarını yollamadıklarının yönündeki yazılı taleplerimin yaptığım suç duyurusu sonuç verinceye kadar ve Haziran ayında yapılacak olağan ikinci Yeşiller Partisi Kongresine partinin eski yöneticileri hakkında vereceği karara kadar, Demokrasi'nin vazgeçilmez kurumlarından biri olan Türk Siyasî hayatına renk ve önemli mesajlar veren Yeşiller Partisi'nin kapatılması yönünde vereceğiniz kararın, haksızlıklar ve yaralar açmamasını ve siyasî partiler tarihimizde olumsuz ve bütün iyi niyetine ve çabasına rağmen çağdaş vatanseverlik örneği veren bir parti de maalesef kapatılmıştır dip notuna, ülkemizin muhatap olmamasını

Esas Sayısı:1992/2 (Siyasî Parti-Kapatma)

Karar Sayısı:1994/1

diliyor, hukukun üstünlüğüne ve demokrasiye ve vicdanımın sesine inanarak ümitvar olmaya devam ederken saygılarımı, ilginizden dolayı teşekkürlerimi sunuyorum" denilmektedir.

III- YARGITAY BAŞSAVCILIĞININ ESAS HAKKINDAKİ GÖRÜŞÜ

Ön savunmada ileri sürülen hususlara karşı Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 3.3.1993 günlü esas hakkında görüşü aynen şöyledir:

"A- Dava Konusuyla İlgili Yasal Düzenleme

2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun 73/3. maddesi, "Parti merkezi ve bağlı ilçeleri de kapsamak üzere iller teşkilatı her bütçe yılını izleyen Nisan ayı sonuna kadar, bir evvelki yıla ait uygulama sonuçlarını gösteren kesinhesaplarını hazırlarlar. İller teşkilatından gönderilenler ve parti merkezine ait olan kesinhesaplar, Merkez Karar ve Yönetim Kurulu'nca incelenerek karara bağlanır ve birleştirilir. "74. maddesi" Siyasî Partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesinhesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesinhesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesi'ne ve bilgi için Cumhuriyet Başsavcılığı'na vermek zorundadırlar." hükmünü içermektedir.

Aynı Yasa'nın 104. maddesinde, "bir siyasî partinin, bu Kanunun dördüncü kısmında yer alan maddeler hükümleri dışında kalan emredici hükümleriyle diğer kanunların siyasî partilerle ilgili emredici hükümlerine aykırılık halinde bulunması sebebiyle, o parti aleyhine Anayasa Mahkemesi'ne Cumhuriyet Başsavcılığı'nca resen yazı ile başvurulur.

Anayasa Mahkemesi, söz konusu hükümlere aykırılık görürse bu aykırılığın giderilmesi için ilgili siyasî parti hakkında ihtar kararı verir. Bu karar, o siyasî parti genel başkanlığına yazılı olarak bildirilir. Bu yazının tebliği tarihinden itibaren altı ay içinde aykırılık giderilmediği takdirde, Cumhuriyet Başsavcısı Anayasa Mahkemesi'ne bu siyasî partinin kapatılması için resen dava açar." hükmüne yer verilmiştir.

B- Yasal Düzenleme Karşısında Davalı Siyasî Partinin Konumu

Anayasa Mahkemesi'nce; Yeşiller Partisi'nin 1988 yılı kesinhesabının esastan incelenmesi sırasında; "Ankara, İstanbul, Bursa, İzmir, İçel, Balıkesir, Antalya illeriyle bu illerin kimi ilçelerine, ayrıca Bodrum ve Marmaris ilçelerine genel merkezden alındı belgelerinin gönderildiği saptanmış olduğundan; adı geçen Parti'den 1988 yılında hangi il ve ilçelerde örgüt kurulduğunun ve özellikle yukarıda belirtilen il ve ilçelerde örgüt kurulup kurulmadığının, kurulmuşsa kuruluş tarihlerinin sorulmasına, örgüt kurulmuşsa bağlı ilçelerini de kapsayan iller örgütü kesinhesabı ile birlikte birleştirilmiş kesinhesabın en kısa zamanda Anayasa Mahkemesi'ne gönderilmesinin istenmesine" 13.3.1990 gün ve 1989/10 (Siyasî Parti Malî Denetim) sayı ile karar verilmiş, bu karar gereğinin yerine getirilmesi için 12.6.1990 gün ve 1989/10 (S.P.M.D.) sayılı kararla adı geçen partiye otuz gün süre tanınmış, buna rağmen karar gereğinin yerine getirilmemesi üzerine, "1988 yılında taşra örgütü bulunduğu halde yalnız genel merkez hesabını Anayasa Mahkemesi'ne gönderen, iki kez süre verilerek istenmesine karşın taşra örgütü hakkında gerekli bilgileri ve örgüt kurulan iller kesinhesap çizelgeleri ile birleştirilmiş kesinhesap çizelgelerini vermeyen Yeşiller Partisi hakkında 2820 sayılı Yasa gereğince işlem yapılmak üzere Cumhuriyet Başsavcılığı'na duyuruda bulunulmasına..." 11.9.1990 gün ve 1989/10 (S.P.M.D.) sayı ile karar verilmiştir.

Anayasa Mahkemesi'nin anılan kararlarında değinilen eksikliklerin giderilmesi Cumhuriyet Başsavcılığımızca davalı siyasî partiden 25.9.1990 gün ve SP.Muh.1990/65 sayılı yazı ile istenmiştir.

Esas Sayısı:1992/2 (Siyasî Parti-Kapatma)

Karar Sayısı:1994/1

Buna rağmen, Yüksek Mahkemenizin 29.5.1991 gün ve 1989/10 (S.P.M.D.) sayılı kararında belirtildiği üzere, davalı siyasî partinin;

"a) Balıkesir ili Burhaniye ilçesinde, İzmir ve İstanbul illerinde 1988 yılında örgüt kurulmasına karşın bunlara ilişkin çizelgelerle, İçel ilinin onaylı çizelgesini,

b) Sözü edilen örgütlerin hesaplarını da kapsayacak biçimde düzenlenmesi gereken birleşik kesinhesabı,

c) Anayasa Mahkemesi'ne verilen iki ayrı içerikli genel merkez kesinhesabından birinde gelirler 2.339.700.-TL., giderler 2.260.576,-TL. ve 1989 yılına devreden nakit mevcudunun 79.124.-lira gösterilmesine karşın diğerinde genel merkez gelir ve giderlerinin birbirine denk biçimde 2.160.731.-TL. olduğunun ve gelecek yıla devreden nakit mevcudu bulunmadığının bildirilmesi karşısında, gerçek durumu gösteren genel merkez hesabını,

d) Genel Merkez ile iller örgütü hesaplarının birleştirilerek kabulüne ilişkin, Parti'nin yetkili organınca alınması gereken kararı, vermediği" anlaşılmıştır.

Yasa'ya aykırılığı, tanınan sürelerle rağmen gidermeyen davalı Siyasî Parti'ye 2820 sayılı Yasa'nın 104. maddesi gereğince ihtar kararı verilmesi isteğiyle Cumhuriyet Başsavcılığımızca yapılan başvuru üzerine Yüksek Mahkemenizce verilen 15.10.1991 gün ve E.1991/5 (S.P.İhtar), K.1991/6 sayılı ihtar kararı, parti adına tebligatı almaya yetkili MYK üyesi Ertuğrul Şenoğlu imzasına 19.2.1992 tarihinde tebliğ edildiği halde altı aylık yasal süre içinde ve halen Yasa'ya aykırılık giderilmemiştir.

C- Hukukî Değerlendirme

İhtar kararının tebliğinden sonra, Parti Genel Başkanlığı'nca ihtara konu olan eksikliklerin giderilmesi yolunda ilgili il ve ilçe teşkilatlarıyla yazışma yapılmış olması, Yasa'nın buyurucu hükümlerinin yerine getirildiği anlamını taşımaz. Yazışma yapılan il ve ilçe örgütlerinden olumlu yanıt ve bilgi alınamaması, davalı partinin iç sorunu olup bir aksaklık varsa, Yasa'nın verdiği yetki çerçevesinde gerekli önlemlerin zamanında alınması, partinin yetkili organlarına düşen bir görevdir.

Malî denetiminin düzenli bir biçimde yapılmasına olanak sağlamak durumunda olan davalı siyasî partinin Yasa'nın buyurucu hükümlerini, aradan geçen süreye rağmen yerine getirmediği saptanmıştır.

Sonuç: Yukarıda yasal dayanakları ve gerekçesi açıklandığı üzere, 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun 73. ve 74. maddeleri buyurucu hükümlerine ve Yüksek Mahkemenizin 15.10.1991 gün E.1991/5 (Siyasî Parti-İhtar) ve K.1991/6 sayılı kararına rağmen 1988 yılı kesinhesabını, yasaya uygun bir biçimde düzenleyerek vermeyen davalı Siyasî Parti'nin anılan Yasa'nın 104. maddesi gereğince kapatılmasına karar verilmesini arz ve talep ederim." denilmektedir.

IV- DAVALI SİYASİ PARTİNİN ESAS HAKKINDAKİ SAVUNMASI

Cumhuriyet Başsavcılığı'nın esas hakkındaki görüşlerine karşı davalı Yeşiller Partisi'nin 24.3.1993 günlü savunma yazısında özetle:

Kendilerine gönderilen yazı üzerine "oluşturdukları evrak toplama ve tasnif komisyonunun verdiği belgeler sonucunda 1988 yılı gelir gider hesabının ekte" sunulduğu,

Esas Sayısı:1992/2 (Siyasî Parti-Kapatma)

Karar Sayısı:1994/1

1988 yılında Beşiktaş ve Bodrum ilçelerinin yolladığı onaylı belgelerden, gelir-gider hesabının olmadığı saptandığı,

Feshedilen Mersin ili ve Bakırköy ilçeleriyle yapılan yazışmaların en kısa zamanda sonuçlanacağı ve gelir-giderleri varsa ek bütçe olarak en kısa zamanda yollanacağı,

Atanmış ancak yasal işlemleri tamamlanmamış olan; İzmir, Ankara, Bursa ve Balıkesir illeriyle Burhaniye ilçesinin MYK tarafından onanmış 1988 yılı gelir-gider birleşik hesaplarının ekte olduğu,

1990 yılı bütçesinin, Mart ayının vergi sıkışıklığı ve bayram tatili olması nedeniyle, iki haftalık bir gecikmeyle gönderileceği,

Hukukun üstünlüğüne inanan Yeşiller Partisi'nin geçmişe yönelik tüm biçim hatalarını düzeltmeye kararlı olduğu, Yüce Mahkemenin adaletli davranacağına emin olarak kendilerine sözlü bir savunma hakkı verilmesini istedikleri,

belirtmiştir.

V- DAVALI PARTİ TEMSİLCİSİNİN SÖZLÜ AÇIKLAMASI VE EK SAVUNMASI

Anayasa Mahkemesi'nin 27.4.1993 günlü, 1992/2 sayılı kararı uyarınca, Yeşiller Partisi Genel Başkanı Aydın AYAS 21.5.1993 günü, partisi adına sözlü açıklamalarda bulunmuştur.

1991 yılından beri Yeşiller Partisi Genel Başkanı olduğunu belirten Aydın AYAS açıklamalarında:

Yeşiller Partisi'nin ülkedeki inanılmaz doğal çevre ve politik kirliliği gidermek amacıyla 1988 yılında kurulduğunu, partilerinin bireyin özgürlüğünün sınırsız olmasını isterken, maddeten ve manen gelişen insanların toplumun ilerlemesine yol açacağını savunduğunu ve bireysel yaratıcılığın en büyük zenginlik olduğuna inandığını, somut olarak bireye dayanmayan hiçbir siyasal, ekonomik ya da sosyal sistemin başarılı olamayacağını deklare ederek alternatif bir siyasal hareket olma çabasını verdiğini ve vermeye çalıştığını belirttikten sonra aynen:

"Partimizin hedefi, ülkemizin insanları ve onun gelecek nesillerine ekolojik, ekonomik ve sosyal bakımdan gelişmiş toplumların yaşam ortamını hazırlamak olarak belirlenmiştir. 1988 yılında bireyin özgürlüklerini yok sayan ve demokratikleşmeyi geciktirici girişimlerin zaman içinde demokrasiyi kaldıracağı inancı, özgür bireylerin birlikte bir çatı altında Yeşiller Partisi olarak mücadele vermesini gerektirmiştir.

Bu güzel ideallerle bir araya gelen fedakâr insanlar, öz gürlüklerin sınırsız olmasını isterken, insanların kendi davranış ve sorumluluklarının bilincinde olmalarını da talep etmiştir. Bireysel ve toplumsal ahlak ve erdemlerin gelişmesi için de sabırlı ve dikkatli davranmaya çalışırken bazen de zaman bulamadığı için şekil hatası yaptığını -bunu samimiyetimizle ve sizin samimiyetinize inanarak söylüyorum- kesin olarak farkına varamadık, şekil hatası yaptığımız kesin olarak farkına varamadık. Çünkü son derece sorumluluk duyan arkadaşlarımız vardı. Bir an evvel eylem yapmaları ve kamuoyu oluşturmaları gerektiğine inanıyorlardı. Hepsi paraları ceplerinden verdiler, tutanaklar hepsi benim elimde. Bir kuruşluk bir kaçık ve kayıp yoktur. İlk üç ay içerisinde mutemet olan arkadaşın bir ufak hesap yanlışlığından dolayı 21.000.- liralık bir kayıp tahmin ediyoruz var; onun da cezasını çekmeye hazırız; ama hiçbir suistimal ve yanlışlık yoktur ve hepsinin çok iyi niyetli çalıştığına inanıyorum.

Esas Sayısı:1992/2 (Siyasî Parti-Kapatma)

Karar Sayısı:1994/1

Çünkü Yeşiller Partisi üyelerinin acelesi vardı. Demokrasi ve yüce değerler tahrip edilirken doğal çevremizde inanılmaz bir hızla yok olmaktaydı. Demokrasinin vazgeçilmez kurumlarından biri olan Türk siyasî hayatına renk katan ve başka alternatifi bulunmayan partimizin son yönetim kurulunun önceki dönemlere ait 1988 ve 1990 bütçelerini vermesine rağmen size bir şey daha göstermek istiyorum. Dün en son size ek bütçe olarak sunacağımız şeyi açamadım daha, bize 1990 bütçesini Antalya dün yollayabilmiş. Bu tabî büyük bir ihtimalle yapılan şekil hatasının nedenlerinden bir tanesidir ve siz, 1990 yılının bütçesini 1993 yılında Genel Merkeze yolluyorsunuz diye bana da sorabilirsiniz, Antalya'ya da sorabilirsiniz; ama dün hafta sonu gidip almak mecburiyetinde kaldım bana geleceğini bildiğim için.

Biz, 1990 bütçelerini, bize göre çok kısa bir sürede vermek şansını bulabildik. Bu bütçeyi vermemize rağmen bir şekil hatasından ötürü kapatılması halinde yani partimizin, yaptığı şekil hatasından dolayı kapatılması nedeniyle -ama şuna da inanıyoruz ki, hukukun üstünlüğüne de inanıyoruz, hukukun bir normlar, ilkeler birlikteliği olduğuna inanıyoruz, normları da şekillerin belirlediğine inanıyoruz, fakat Türk siyasî hayatındaki Siyasî Partiler Yasası'nınki, -Meclisteki bütün partilerin değiştirilmesini istediği Siyasî Partiler Yasası'nın bizlerin fantazilerini, bizlerin ülkemize yararlı olabilecek düşüncelerini bir anlamda sınırladığına da inanıyoruz. Böyle bir nedenden dolayı kapatılması halinde dünya çevre hareketinin içinde doğması muhtemel yanlış anlaşılmalara ve tartışmalara ülkemizin muhatap olabileceğini gözönüne alıyoruz ve üzülüyoruz. Yani böyle bir olaya muhatap olmaması gerekirdi ülkemiz diyoruz.

Yüce Mahkemenizden bu davaya karşı şekil hatamızı yaptığımızı da bilerek bir jüri gibi bakmasını, talep hakkını kendimizde buluyoruz. Hukukun üstünlüğüne inanarak Yüce Mahkemenize saygılarımı sunuyorum.

Varsa sorularınızı, memnuniyetle açıklamak isterim." demiştir.

Yöneltilen sorulara; sözlü açıklamaya Ertuğrul ŞENOĞLU'nun kendisine bilgi vermesi üzerine geldiğini, Genel Başkan olduktan sonra Anayasa Mahkemesi'nin ihtar kararını da nazara alarak partilerinin 1988 ve 1990 yılları hesaplarının biran önce verilmesi için tüm il ve ilçelere yazı yazdığını, bu yazılardan bir kaçına hesapları yolladıkları yönünde yanıtlar gelince eski yönetimden bunları istediklerini, fakat parti iç yapısındaki muhalefet nedeniyle eski yönetimin ellerindeki evrakları kendilerine vermektan çekindiğini, ancak eski yönetimdeki arkadaşlarının da dürüst olduklarını, kesin olarak görevlerini kötüye kullanmıyacaklarını bildikleri için sabırlı davrandıklarını, bu arada tasnif komisyonu kurduklarını ve bu tasnifler sırasında Bursa ilinin tutanaklarını bulduklarını, ne var ki muhasebecinin defterlerini, kayıtlarını alamadıklarını, kuruluş aşamasındaki bu heyecanla dosyaların ve tutanakların yerlerinin karışması nedeniyle zaman kayıplarının olduğunu ve 1988 hesaplarını tamamlayarak yolladıklarını,

1990 yılı bütçesinin de aynı biçimde olduğunu, sonuçta kendilerinin evrakları topladıklarını, ancak biçim hatası yapmamak için titizlikle çalıştıklarından bugünkü gecikmelerin olduğunu, gecikmenin siyasî partilerin içerisinde var olan iç dinamiklerden kaynaklandığı kanısında olduğunu,

Parti Genel Merkezi'nin irtibat adresi olarak Ankara-Yüksel Caddesini "Yüksel Caddesi 44/6-Kızılay-Ankara" belirttiklerini, kendisinin dış hekimliği yaptığını, Rıhtım Caddesinin de "Rıhtım Caddesi Nemlizade sokak No.4 Kadıköy-İstanbul" Celal Ertuğ'la kendisinin klinik olarak çalıştırdıkları yer olduğunu, bunun bir odasını da Partinin İstanbul irtibat bürosu olarak kullandıklarını, partilerin maddî sorunlarla karşı karşıya olması nedeniyle, göreve gelmelerinden sonra yeni antetli kağıtlar bastıramadıklarını ve eski başlıklı kağıtları kullandıklarını,

Esas Sayısı:1992/2 (Siyasî Parti-Kapatma)

Karar Sayısı:1994/1

Şu andaki geçerli adresleri olan "Başar sokak 2/16 Moda-İstanbul"un, hem kendi özel konutunun, hem de parti genel merkezinin adresi olduğunu,

Parti'nin ilk Genel Başkanı olan Prof. Dr. Celal Ertuğ'un partinin kuruluş tarihi olan 8.6.1988 tarihi itibariyle herhangi bir yüksek öğretim kurumunda öğretim görevlisi olarak çalışmadığını,

Kendisinin serbest dışı olarak çalıştığını, kendisinin nüfus kayıt örneği, savcılık temiz kağıdı gibi kimi belgeleri tamamlamadığı için Siyasî Partiler Yasası'nın 33. maddesi uyarınca ilgili mercilere şu anda başvurmadığını, partilerin yapısı gereği genelde birçoğu ev kadını olan hanımların partilerine geldiğini, bunların hukukî prosedürü bilmediklerini, Siyasî Partiler Yasası'na göre yapılacaklar konusunda kendilerinden bilgi istediklerini, kendilerine şubelerden gelen evrakta eksiklikler bulunduğunu, tamamlanmasını istediklerini, bunun da zaman kaybına neden olduğunu, sorunların maddî olanaksızlıktan kaynaklandığını, ancak kendilerinin üzerlerine düşen görevi yapmanın huzuru içerisinde olduklarını ve kapatılmaya katlanamayacaklarını,

Biçimsel aykırılığın farkında ama iyi niyetli olduklarını, biçimsel koşulları yerine getirememelerinin bir kasıttan değil, tamamen olanaksızlıklardan kaynaklandığını,

Üyelerinin çoğunun bayan olması gibi nedenlerle yazışmaları ve bürokratik işlemleri gecikmeyle yerine getirebildiklerini,

Kendisi parti dışında bir kişi olsa ve Yeşiller Partisi'nin 1992 yılı bütçesini 300 bin lira eksiğiyle tamamladığını görse, o parti hesabına üzüleceğini, daha büyük destek verme ihtiyacını duyacağını, içinde olunca işlerin acı olduğunu, gönüllü bir birlikteliği yaşatmaya çalıştıklarını, çağdaş bir birey kavramını ve güvenilir bir bireye toplumun ne kadar ihtiyacı olduğunu, pratikte ve teoride uygulamaya sokmaya çalıştıklarını, bunun kolay bir iş olmadığını, kendilerinin bunun içinde yaşadıklarını, insanların kalbini kırmamak, onurunu kırmamak gibi bir takım sorumluluklarının olduğunu ve bunları yerine getirmek gerektiğini,

Dışardan partilerine kimin nasıl baktığının kendisini ilgilendirmediğini, ancak kendisi parti içinde olmasa ve dışardan baksaydı partilerindeki çocuklara bir altın madalya verip, onları takdir edeceğini,

Yaptıkları işi çok sevdiklerini ve biçim aykırılıklarının da bilincinde olarak eğer yasaklı duruma düşmezlerse, bundan böyle Eko-liberal bir siyasî hareketin içinde olmak istediklerini, bu siyasî hareketin ülkede liberal çağdaşlıkla, çağdaş çerveciliğin uyum sağlayabileceği bir konsepti içerdiğini ve doğal kimi prosedürlerin içerisinde ne kadar zaman kaybedileceği yolundaki deneyimleri sonucunda biraz daha profesyonel çalışma içerisinde olunması, kesinlikle biçim hatası yapılmaması, biçim hatasının hukukun esasını oluşturduğu, bilincine ulaştıklarını, kendisinin Yeşiller Partisi'ne girmeden önce mahkeme kapısı bilmeyen bir insan olduğunu,

anlatmıştır.

Davalı Parti'nin 21.5.1993 günlü ek savunmasında da, daha önceki savunması ve sözlü açıklamalarında olduğu gibi özetle:

Yeşiller Partisi'nin ülkenin inanılmaz doğal, çevre ve politik kirliliğini gidermek için 1988 yılında kurulduğu,

Bireysel ve toplumsal ahlâk ve erdemlerin gelişmesi için sabırla ve dikkatle çalışırken, bazen zaman bulunamadığı için biçim hatası yapıldığının farkına bile varılamadığı,

Esas Sayısı:1992/2 (Siyasî Parti-Kapatma)
Karar Sayısı:1994/1

Türk siyasî hayatına renk katan ve başka alternatifi bulunmayan partilerinin son yönetim kurulu olarak önceki dönemlere ait 1988 ve 1990 bütçelerini vermelerine karşın bir biçim hatasından ötürü kapatılmaları durumunda, dünya çevre hareketi içerisinde yanlış anlamalara ve tartışmalara neden olunabileceğinin gözününe alınarak Yüce Mahkemenin davaya bir jüri gibi bakmasını istedikleri,

Hukukun üstünlüğüne inandıkları,

Belirtilmiştir.

VI- DAVANIN EVRELERİ

1- Anayasa Mahkemesi 15.10.1991 gün ve E.1991/5 (Siyasî Parti-İhtar), K.1991/6 sayılı kararı ile; 11.9.1990 günlü, 1989/10 sayılı kararına karşın 1988 yılı kesinhesabını, 2820 sayılı Siyasî Partiler Yasası'nın 73. ve 74. maddelerine uygun olarak Anayasa Mahkemesi'ne vermeyen Yeşiller Partisi'ne aynı Yasa'nın 104. maddesi gereğince ihtar verilmesine ve karar örneklerinin adıgeçen partinin genel merkezine de tebliğ edilmek üzere Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderilmesine karar vermiştir.

2- Verilen İhtar kararı, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nca 19.2.1992'de parti adına tebellüğe yetkili Yeşiller Partisi Merkez Karar Yönetim Kurulu üyesi Ertuğrul ŞENOĞLU'na tebliğ edilmiştir.

3- İhtar kararında belirtilen eksikliklerin davalı partice yerine getirilmemesi üzerine durum, Anayasa Mahkemesi'nce 17.11.1992 günlü, 1589 sayılı yazı ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na bildirilmiştir.

4- Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı 7.12.1992 günlü, SP.24.Hz.1993/83 sayılı iddianamesi ile Anayasa Mahkemesi'nden, 2820 sayılı Siyasî Partiler Yasası'nın 73. ve 74. maddelerindeki yükümlülüğü, Anayasa Mahkemesi'nin 15.10.1991 gün ve Esas 1991/5, Karar 1991/6 sayılı ihtar kararının tebliğinden itibaren, yasal süresi içinde, gerçeği yansıtır biçimde ve eksiksiz olarak yerine getirmeyen Yeşiller Partisi'nin, aynı Yasa'nın 104. maddesi uyarınca kapatılmasına karar verilmesini istemiştir.

5- Davanın açılması üzerine Anayasa Mahkemesi'nce 19.1.1993 gününde alınan 1992/2 (S.P.Kapatma) sayılı kararında aynen:

"1- Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nca düzenlenen, Yeşiller Partisi'nin kapatılması istemli 7.12.1992 günlü, SP.24.Hz.1991/83 sayılı İddianamesi'nin onanlı bir örneğinin, almalarından başlayarak otuz günlük süre içinde, gerekli görülürse dosyayı da inceleyip hazırlayacakları ön savunmayı yazılı olarak Anayasa Mahkemesi'ne göndermeleri için adı geçen Parti Genel Başkanlığı'na tebliğine,

2- Verilen süre içinde ön savunma gönderilmediği takdirde savunma yapmaktan kaçınmış sayılacaklarının yazılacak tezkere de belirtilmesine,

3- Ön savunma geldiğinde esas hakkında düşüncelerini bildirmek üzere onanlı bir örneğinin Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderilmesine,

4- Esas hakkındaki düşüncenin onanlı bir örneğinin, ilgili Parti'ye tebliğiyle yine otuz gün içinde inceleyip hazırlayacakları savunmalarının istenmesine,

Esas Sayısı:1992/2 (Siyasî Parti-Kapatma)

Karar Sayısı:1994/1

5- Verilen süre içinde savunma gönderilmediği takdirde savunma yapmaktan kaçınmış sayılacaklarının yazılacak tezkerede belirtilmesine,

6- Anılan Parti'ye gerekli tebliğ işlemlerinin yaptırılması için karar örneğinin Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderilmesine,

19.1.1993 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi."

denilmiştir.

6- Anayasa Mahkemesi'nin 19.1.1993 günlü, Esas 1992/2 (Siyasî Parti-Kapatma) sayılı kararı ve Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 7.12.1992 günlü, SP.24.Hz.1991/83 sayılı İddianamesi, davalı Siyasî Parti'nin yetkilisi Ertuğrul ŞENOĞLU'na 18.2.1993'de tebliğ edilmiştir.

7- Davalı Siyasî Parti 17.2.1993 günü Anayasa Mahkemesi Başkanlığı'na ön savunmasını vermiştir.

8- Anayasa Mahkemesi'nin 19.2.1993 gün ve 261 sayılı yazısı üzerine, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 3.3.1993 gün ve SP.24.Hz.1991/83 sayılı esas hakkındaki görüşü 4.3.1993'de parti yetkilisi Ertuğrul ŞENOĞLU'na tebliğ edilmiştir.

9- Yeşiller Partisi Başkanlığı'nca Anayasa Mahkemesi Başkanlığı'na 29.3.1993'de sunulan 24.3.1993 günlü savunma yazısında, gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra sözlü açıklama isteminde bulunulmuştur.

10- Anayasa Mahkemesi'nce, davalı Yeşiller Partisi'nin sözlü açıklamalarının 21.5.1993 gününde dinlenilmesine, 27.4.1993 günü oybirliğiyle karar verilerek çağrı gönderilmiştir.

11- 21.5.1993 günü, Anayasa Mahkemesi'nde davalı Siyasî Parti Genel Başkanı Aydın AYAS'ın sözlü açıklamaları dinlenilmiştir.

12- Yeşiller Partisi 21.5.1993'de ayrıca ek savunma dilekçesini de Anayasa Mahkemesi'ne vermiştir.

VII- DEĞERLENDİRME

1- Genel Açıklama

Anayasa'nın 68. maddesinin ikinci fıkrasında "Siyasî Partiler, demokratik siyasî hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır." ilkesine yer verildikten sonra üçüncü fıkrasında da "Siyasî Partiler önceden izin almadan kurullar ve Anayasa ve kanun hükümleri içinde faaliyetlerini sürdürürler." denilmektedir.

Siyasî Partilere ilişkin Anayasa kuralları gözden geçirilirse Anayasakoyucunun bu konuya özel bir önem ve değer vermiş olduğu görülür. Ancak, siyasî Partiler Anayasa'da kamu kurumları olarak nitelenmemiştir.

Siyasal partilerin kuruluş ve çalışmalarının özgürlük içinde olması ilkedir. Siyasî Partiler, belli siyasal düşünce ve erekler çerçevesinde birleşen yurttaşların özgürce kurdukları ve özgürce katılıp ayrıldıkları kuruluşlardır. Kamoyunun özgürce oluşmasında öbür kurumlardan değişik bir ağırlığı bulunan siyasal partiler, yurttaşların istem ve özlemlerinin gerçekleşmesine çalışan kuruluşlar olarak siyasal katılımı somutlaştıran hukuksal yapılardır. Demokrasinin simgesi sayılan, olmazsa olmaz koşulu olarak nitelenen siyasal partiler, özgürlük ve hukuksallığın ulusal araçları durumundadır.

Esas Sayısı:1992/2 (Siyasî Parti-Kapatma)
Karar Sayısı:1994/1

Devlet yönetimindeki etkinlikleri ve Ulusal iradenin gerçekleşmesinde başlıca araç oluşları nedeniyle, Anayasakoyucu, siyasal partileri öteki tüzelkişilerden farklı görerek kapatılma nedenlerini Anayasa'nın 69. maddesinin son fıkrasında özel biçimde düzenlemiştir.

Anayasa'nın anılan buyurucu kuralı uyarınca 2820 sayılı Siyasî Partiler Yasası çıkarılmış; siyasî partilerin kuruluşlarından başlayarak çalışmaları, denetimleri, kapatılmaları konularında, belirli bir sistem içerisinde, çok ayrıntılı kurallar getirilmiştir. Getirilen sistemde, Anayasa'da yer alan yasaklara uymayan siyasal partilerin Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nca izleneceği ve gerektiğinde Anayasa Mahkemesi'nde kapatılmaları için dava açılacağı öngörülmüştür.

Siyasal partilerin uyacakları esasların Anayasa'da yer alması, çalışmalarının Anayasa ve yasa kurallarına uygunluğunun özel biçimde denetlenmesi, onların olağan bir dernek sayılmadıklarını, demokratik yaşamın vazgeçilmez ögesi olduklarını doğrulamaktadır. Siyasal partilerin, devlet örgütü ve kamu hizmetleriyle yoğun ilişki içinde olmaları, onların her istediğini yapabilecekleri anlamına gelmez. Siyasal partilerin baskı ve engellerden uzak kalmasını sağlamaya yönelik kurulma ve çalışma özgürlüğü, Anayasa ve bu alanı düzenleyen yasalarla sınırlıdır. Bu belirleme aynı zamanda demokratik hukuk devleti olmanın da bir gereğidir. Nitekim Anayasa'nın ikinci maddesinde "Türkiye Cumhuriyeti...demokratik... bir hukuk Devletidir." denilmektedir.

2- Anayasa ve Siyasî Partiler Yasası'nın İlgili Kuralları

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nca davalı Siyasî Parti'nin, 2820 sayılı Siyasî Partiler Yasası'nın 73. ve 74. maddelerindeki yükümlülüğü, Anayasa Mahkemesi'nin ihtar kararına rağmen yerine getirmemesi nedeniyle aynı Yasa'nın 104. maddesi uyarınca kapatılması istenilmiştir.

Siyasî partilerin uyacakları esaslar Anayasa'nın 69. maddesinde belirlenmiştir. 69. maddenin dördüncü fıkrasında "Siyasî partilerin malî denetimi Anayasa Mahkemesi'nce yapılır.", son fıkrasında "Siyasî partilerin kuruluş ve faaliyetleri, denetleme ve kapatılmaları yukarıdaki esaslar dairesinde kanunla düzenlenir." denilmiştir.

Siyasî partilerle ilgili esasları düzenleyen 2820 sayılı Siyasî Partiler Yasası'nın:

Parti bütçeleri ve kesinhesabı düzenleyen 73. maddesinde:

"Siyasî partilerin, bağlı ilçeleri de kapsamak üzere iller teşkilatı ayrı ayrı gelir tahminlerini ve gider miktarlarını gösteren bir yıllık bütçe hazırlarlar ve ilgili takvim yılından önceki Ekim ayı sonuna kadar genel merkeze gönderirler. Bu bütçeler ile aynı süre içinde hazırlanacak genel merkez bütçesi en geç ilgili takvim yılından önceki Aralık ayı sonuna kadar Parti Merkez Karar ve Yönetim Kurulunca incelenir ve karara bağlanır.

Siyasî partilerin hesapları bilanço esasına göre düzenlenir.

Parti merkezi ve bağlı ilçeleri de kapsamak üzere iller teşkilatı her bütçe yılını izleyen Nisan ayı sonuna kadar, evvelki yıla ait uygulama sonuçlarını gösteren kesinhesaplarını hazırlarlar. İller teşkilatından gönderilenler ve parti merkezine ait olan kesinhesaplar, Merkez Karar ve Yönetim Kurulunca incelenerek karara bağlanır ve birleştirilir.

Siyasî partilerin bütçeleri, bilançoları, gelir ve gider cetvelleri ile kesinhesaplarının nasıl düzenleneceği partilerin içyönetmeliklerinde gösterilir."

Esas Sayısı:1992/2 (Siyasî Parti-Kapatma)
Karar Sayısı:1994/1

Anayasa Mahkemesi'nce yapılacak malî denetim -kesinhesabın gönderilmesini düzenleyen 74. maddesinde:

"Siyasî partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesinhesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesinhesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar.",

Diğer nedenlerle dava açılmasını düzenleyen 104. maddesinde de:

"Bir siyasî partinin, bu Kanunun dördüncü kısmında yer alan maddeler hükümleri dışında kalan emredici hükümleriyle diğer kanunların siyasî partilerle ilgili emredici hükümlerine aykırılık halinde bulunması sebebiyle, o parti aleyhine Anayasa Mahkemesine Cumhuriyet Başsavcılığınca resen yazı ile başvurulur.

Anayasa Mahkemesi, söz konusu hükümlere aykırılık görürse bu aykırılığın giderilmesi için ilgili siyasî parti hakkında ihtar kararı verir. Bu karar, o siyasî parti genel başkanlığına yazılı olarak bildirilir. Bu yazının tebliği tarihinden itibaren altı ay içinde aykırılık giderilmediği takdirde, Cumhuriyet Başsavcısı Anayasa Mahkemesine bu siyasî partinin kapatılması için re'sen dava açar." denilmektedir.

Bu arada Anayasa'nın 10. maddesinin "Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar." içeriğinin de gözönünde bulundurulması gerekir.

3- Davalı Partinin Durumu :

Davalı Yeşiller Partisi, 2820 sayılı Siyasî Partiler Yasası'nın 73. ve 74. maddeleri uyarınca vermesi gereken 1988 yılı kesinhesabını süresinde verememiştir.

Öncelikle, davalı partiye Anayasa Mahkemesi'nin kararı uyarınca, 1988 yılında taşra örgütü bulunduğu halde yalnız Genel Merkez hesabını Anayasa Mahkemesi'ne gönderdiği, iki kez süre verilerek istenmesine karşın taşra örgütü hakkında gerekli bilgileri ve örgüt kurulan iller kesinhesap çizelgeleri ile birleştirilmiş kesinhesap çizelgelerini vermediği için, Cumhuriyet Başsavcılığınca gerekli duyuru yapılmıştır. Gerekli işlemlerin yerine getirilmemesi üzerine, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın istemi üzerine Anayasa Mahkemesi'nce Yeşiller Partisi hakkında 2820 sayılı Yasa'nın 104. maddesi uyarınca ihtar kararı verilmiştir.

İhtar kararının tebliğinden başlayarak altı aylık sürenin geçmesine karşın gerekli düzeltmelerin yapılmaması üzerine de, Cumhuriyet Başsavcılığınca Anayasa Mahkemesi'ne Yeşiller Partisi'nin kapatılması için dava açılmıştır.

Görüldüğü gibi davalı siyasî Parti yetkilileri, Siyasî Partiler Yasası'nın 73. ve 74. maddeleri uyarınca Yasa'nın kendilerine yüklediği yükümlülükleri ve yapmaları gereken işleri yapmamış ve aynı Yasa'nın 104. maddesine göre de partilerine ihtarda bulunulmasına neden olmuşlardır.

İhtar kararına karşın Yasa'nın ilgili kurallarının gereğini yerine getirmeyen Yeşiller Partisi yetkilileri, savunma yazılarında ve sözlü açıklamalarında da konuya açıklık getirememiş

Esas Sayısı:1992/2 (Siyasî Parti-Kapatma)

Karar Sayısı:1994/1

ve yasal süresi içerisinde istenilen bilgileri ve belgeleri, gerçeği yansıtır bir biçimde ve eksiksiz olarak Anayasa Mahkemesi'ne verdiklerini söyleyememişlerdir. Üstelik davalı Parti'nin ön savunmasında, Parti Merkez Karar ve Yönetim Kurulu tarafından bu iş için kurulan komisyon üyelerinin, "hukukî sorumluluğu büyük olan bu vazifeyi istesek de yerine getiremiyebiliriz. Çünkü karşımızda duyarsız kalan il ve ilçelerle, adresleri tesbit edilemeyen ilçeler bulunmaktadır." diyerek istifalarını Genel Başkan'a verdikleri anlatılarak, Parti'nin içine düştüğü durum açıklıkla dile getirilmiş, dava nedeni dolaylı biçimde doğrulanmıştır.

Kuşkusuz, Anayasa'nın 10. maddesindeki eşitlik ilkesi gözardı edilerek kimi partiler için şöyle, kimi partiler için böyle karar verilmesi olanak dışı olduğu gibi, Siyasî Parti Genel Başkanı'nın sözlü açıklamalarında ileri sürüldüğü biçimde, davaya bir jüri gibi bakarak Yasa'nın kimi kurallarını uygulayıp, kimi kurallarını uygulamamak ve buna göre karar vermek de olanaksızdır.

Demokratik siyasal yaşamın vazgeçilmez öğeleri olarak kabul edilen siyasî partilerin, Anayasa'da kendilerine verilen bu değere uygun olarak, görevlerini de Siyasî Partiler Yasası'na uygun ve eksiksiz olarak yerine getirmeleri gerekir. Davalı Parti bu yükümlülüğe uymamıştır ve bunda direnmiştir. Yasal zorunluluklara ve koşullara uymamanın doğal sonucunu yine yasal yaptırım ortaya koyar.

Bu nedenlerle, 2820 sayılı Siyasî Partiler Yasası'nın 73. ve 74. maddeleri ile Anayasa Mahkemesi'nin 15.10.1991 günlü, Esas 1991/5 (Siyasî Parti-İhtar), Karar 1991/6 sayılı ihtar kararına karşın 1988 yılı kesinhesabını vermeyen Yeşiller Partisi'nin anılan Yasa'nın 104. maddesi gereğince kapatılması gerekir.

Güven DİNÇER bu görüşe katılmamıştır.

VIII- SONUÇ

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 7.12.1992 günlü, SP.24.Hz.1991/83 sayılı İddianamesi'yle, Yeşiller Partisi'nin 2820 sayılı Siyasî Partiler Yasası'nın 104. maddesi gereğince kapatılmasına karar verilmesi istenilmekle gereği görülüşüp düşünüldü:

1. 2820 sayılı Siyasî Partiler Yasası'nın 73. ve 74. maddeleri ile Anayasa Mahkemesi'nin 15.10.1991 günlü, E.1991/5 (Siyasî Parti-İhtar), K.1991/6 sayılı ihtar kararına karşın 1988 yılı kesinhesabını vermeyen Yeşiller Partisi'nin anılan Yasa'nın 104. maddesi gereğince KAPATILMASINA, Güven DİNÇER'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

2. Davalı Parti'nin tüm mallarının 2820 sayılı Yasa'nın 107. maddesi uyarınca Hazine'ye geçmesine, OYBİRLİĞİYLE,

3. Gereğinin yerine getirilmesi için karar örneğinin, 2820 sayılı Yasa'nın 107. maddesine göre Başbakanlığa ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderilmesine, OYBİRLİĞİYLE,

10.2.1994 gününde karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Yekta Güngör ÖZDEN	Güven DİNÇER	İhsan PEKEL
Üye	Üye	Üye

Esas Sayısı:1992/2 (Siyasî Parti-Kapatma)
Karar Sayısı:1994/1

Selçuk TÜZÜN	Ahmet N.SEZER	Haşım KILIÇ
Üye	Üye	Üye
Yalçın ACARGÜN	Mustafa BUMİN	Sacit ADALI
Üye		Üye
Ali HÜNER		Lütfi F. TUNCEL

KARŞIOY YAZISI

Esas Sayısı : 1992/2 (Siyasî Parti-Kapatma)

Karar Sayısı : 1994/1

Siyasî Partilere yönelik kurallar Anayasa'nın "Siyasî Haklar ve Ödevler"le ilgili Dördüncü Bölümünde yer alan 68. ve 69. madde lerde düzenlenmiştir.

Siyasî Partilerin düzenlendiği 68. ve 69. maddeler, bu maddelerin Anayasa'da yer aldığı bölüm ve özellikle 68. maddenin ikinci fıkrasında yer alan (Siyasî partiler demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır.) kuralı, siyasî partilerin Anayasa'da "anayasal bir kurum" olarak benimsendiğini ve düzenlediğini göstermektedir.

Anayasal müesseseler hakkında uygulanacak yaptırımlar ancak anayasalarda düzenlenebilir ve yer alabilir. Başka bir deyişle siyasî partilerin varlığı ve sona ermesi ile ilgili kurallar "Anayasal alan" içindedir.

Anayasa'da kapatma nedeni olabilecek temel kurallar 69. maddenin birinci ve dokuzuncu fıkralarında düzenlenmiştir. Bu kurallara göre; siyasî partiler tüzük ve programları dışında faaliyette bulunamazlar, Anayasa'nın 14. maddesindeki sınırlamalar dışına çıkamazlar, yabancı devletlerden, uluslararası kuruluşlardan, yabancı ülkelerdeki dernek ve gruplardan herhangi bir suretle aynî ve nakdî yardım alamazlar ve bunlardan emir alamazlar ve bunların Türkiye'nin bağımsızlığı ve ülke bütünlüğü aleyhindeki karar ve faaliyetlerine katılamazlar. Bu hükümlere aykırı hareket eden siyasî partiler temelli kapatılırlar.

Siyasî partilerin tüzük ve programlarının yapısı ise Anayasa'nın 68. maddesinin dördüncü ve beşinci fıkralarında belirlenmiştir. Buna göre;

"Siyasî partilerin tüzük ve programları, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, millet egemenliğine, demokratik ve lâik Cumhuriyet ilkelerine aykırı olamaz."

"Sınıf veya zümre egemenliğini veya herhangi bir diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayan siyasî partiler kurulamaz."

Siyasî partilerin kapatılma nedenleri Anayasa'nın 14., 68/3,4 ve 69/1,9 maddelerindeki kurallarla sınırlıdır. Ancak, bu kurallara aykırılık siyasî partilerin kapatılmasına neden olur.

Esas Sayısı:1992/2 (Siyasî Parti-Kapatma)

Karar Sayısı:1994/1

Siyasî partilerle ilgili olarak yapılan ayrıntılı anayasal düzenlemeye göre teşkilatlanma ve malî yönetimle ilgili olarak çeşitli yasaları ihlal ve ihmal eden durumlar siyasî partilerin kapatılmasını değil bunlara başka müeyyideler uygulanmasını gerektirir. Bir teşkilatlanma, yönetim ve muhasebe hatası ve noksanı yüzünden bir siyasî parti kapatılamaz. Çünkü siyasî parti kapatma nedenleri Anayasa'da, sayılarak belirlenmiştir. Bu kapatma nedenlerine ek nedenler yasalarla Anayasa'ya eklenemez.

Siyasî partilerin kapatılmasıyla ilgili olarak yasalarla yapılan ek düzenlemeler Anayasa'nın ilgili kuralları ile çelişki ve aykırılık doğurduğu takdirde Anayasa Mahkemesi yerine göre Anayasa'ya uygunluk denetimi yoluyla bu kuralları iptal ederek veya bu kuralları ihmal ederek Anayasa kurallarına göre hüküm tesis etmek zorundadır.

Olayda Siyasî Partiler Yasası ile klasik bir Anayasa'ya aykırılıkla karşı karşıya değiliz. Yalnız Anayasa ile düzenlenebilecek bir alana Anayasa'nın 68 ve 69. maddelerine adeta Siyasî Partiler Yasası ile ilaveler yapılmıştır. Siyasî Partiler Yasası ile konulan ve parti hesaplarına dayanan siyasî parti kapatma müeyyidesinin olayda uygulanmayarak yalnızca Anayasa'nın 68. ve 69. maddelerin uygulanması gerekir. Yeşiller Partisi, Anayasa'nın 14., 68. ve 69. maddelerine aykırı bir davranışta bulunmadığından kapatılmaz.

Bu nedenlerle kapatma kararına karşıyım.

Güven DİNÇER

Başkanvekili